

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) เพื่อศึกษาประสบการณ์ของผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลของจังหวัดสงขลาในการได้รับสิทธิตามคำประกาศสิทธิของผู้ป่วย โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ สิทธิในการได้รับข้อมูล สิทธิในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล สิทธิในความเป็นส่วนตัว และสิทธิในการได้รับบริการด้านสุขภาพ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป รับการรักษาในโรงพยาบาลในจังหวัดสงขลา แผนกอายุรกรรม ศัลยกรรมและสูติ - นรีเวชกรรม

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป รับการรักษาในโรงพยาบาลในจังหวัดสงขลาจำนวน 2 แห่ง แผนกอายุรกรรม ศัลยกรรมและสูติ - นรีเวชกรรม ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

1. เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลไม่น้อยกว่า 3 วัน
2. ทราบผลการตรวจเลือดและได้รับการให้การปรึกษา (counseling)
3. มีสติสัมปชัญญะดี
4. สามารถสื่อสารภาษาไทยได้
5. ยินดีเข้าร่วมวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ในช่วงระยะเวลา 3 เดือน (กลางเดือนตุลาคม 2544 ถึง กลางเดือนมกราคม 2545) มีจำนวนทั้งสิ้น 80 ราย

เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้คือ

1. สํารวจผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดในแต่ละแผนก ในแต่

ละวัน โดยการสอบถามจากพยาบาลที่ให้การดูแลผู้ป่วยและศึกษาจากแฟ้มประวัติ

2. ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามคุณสมบัติตามที่กำหนด จำนวน 2 - 3 รายต่อวัน
3. เลือกกลุ่มตัวอย่างตามข้อ 1 และ 2 ในแต่ละแผนก ของแต่ละโรงพยาบาล จนครบระยะเวลา 3 เดือน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้คำถามปลายเปิดในการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1. เทปบันทึกเสียง
2. ตลับเทปสำหรับบันทึกข้อมูลในการสัมภาษณ์
3. แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ชุด ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส อาชีพ การศึกษารายได้ จำนวนครั้งของการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล จำนวนวันที่เข้ารับการรักษเป็นต้น

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้ติดเชื้อไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ในการได้รับสิทธิตามคำประกาศสิทธิของผู้ป่วย ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด สร้างโดย

1) ใช้กรอบแนวคิดตามคำประกาศสิทธิของผู้ป่วย โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสิทธิในการได้รับข้อมูล ด้านสิทธิในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ด้านสิทธิในความเป็นส่วนตัว และด้านสิทธิในการได้รับบริการด้านสุขภาพ

2) สร้างข้อคำถามย่อยจากคำประกาศสิทธิของผู้ป่วยในแต่ละด้านโดยครอบคลุมใน 2 ประเด็นหลัก คือ สิทธิของผู้ป่วยที่ได้รับในแต่ละด้านและความคิดเห็นต่อการได้รับสิทธิ/ต่อสิทธิในแต่ละด้าน ตามประกาศสิทธิของผู้ป่วย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านสิทธิผู้ป่วยจำนวน 1 ท่าน และพยาบาลวิชาชีพ ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทและมีความชำนาญด้านสิทธิผู้ป่วย จำนวน 2 ท่าน จากนั้นผู้วิจัยได้นำเครื่องมือดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำเครื่องมือไปทดลองเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง

ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 3 ราย เพื่อดูว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในข้อคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ตรงกันหรือไม่ และนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมทั้งสิ้น ประมาณ 3 เดือน โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 เตรียมหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัว จาก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาล 2 แห่งในจังหวัดสงขลา ที่เป็นแหล่งข้อมูล เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือในการทำวิจัย

1.2 ผู้วิจัยเตรียมความรู้ เรื่องการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอันจะนำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้องและครอบคลุมมากที่สุด

2. ขั้นตอนการ

2.1 ผู้วิจัยพบหัวหน้าฝ่ายวิชาการของโรงพยาบาลและกลุ่มงานการพยาบาลของแต่ละโรงพยาบาลเพื่อ แนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการทำวิจัย

2.2 เลือกกลุ่มตัวอย่าง ตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.2.1 ผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่าง แนะนำตัว สร้างสัมพันธภาพ บอกวัตถุประสงค์ และวิธีการศึกษา

2.2.2 ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้ป่วยในการเข้าร่วมวิจัย หากผู้ป่วยยินดีเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยก็ให้ตกลงด้วยวาจา และผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างโดยให้ผู้ป่วยมีอิสระในการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในการวิจัยและในระหว่างการวิจัยผู้ป่วยสามารถถอนตัวออกจากการเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยไม่มีผลกระทบต่อการรักษาพยาบาล รวมทั้งให้ข้อมูลว่า ข้อมูลที่ได้จากผู้ป่วยจะได้รับการปกปิดให้เป็นความลับ โดยจะนำเสนอในภาพรวมและใช้นามสมมติเท่านั้น (ภาคผนวก ข)

2.2.3 ขออนุญาตผู้ป่วยที่ยินดีเป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ โดยแจ้งให้ทราบว่าเทปบันทึกการสัมภาษณ์จะเก็บไว้เป็นความลับและทำลายเมื่อการศึกษาสิ้นสุดลง

2.3 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ตามแบบสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิดและปลายปิด ตามแนวคำถามที่กำหนดเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ในการได้รับสิทธิตามคำประกาศสิทธิของผู้ป่วย โดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ใช้เวลาคนละ 45 - 60 นาที และการสัมภาษณ์ทุกครั้งได้มีการบันทึกโดยใช้เทปบันทึกเสียง

2.4 หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวัน ผู้วิจัยได้ทำการแปลผลข้อมูลรายวันโดยนำข้อมูลที่บันทึกเทปมาถอดเป็นข้อความเชิงบรรยาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละ
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ป่วยเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ในการได้รับสิทธิตามประกาศสิทธิผู้ป่วยที่เป็นคำถามปลายเปิด นำมาวิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละ ส่วนคำถามปลายเปิดนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) โดยประยุกต์ใช้ตามหลักของวอลซ์ สตรีคแลนด์ และ เลนซ์ (Waltz, Strickland & Lenz, 1991) ดังนี้

2.1 กำหนดเนื้อหาทั้งหมดที่ตรวจสอบ (define the universe of content to be examined) ซึ่งหมายถึง ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รวบรวมไว้จากการจดบันทึกโดยถอดเทปการสัมภาษณ์ผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ ถึงประสบการณ์ของการได้รับสิทธิตามคำประกาศสิทธิของผู้ป่วย หลังจากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาจนเกิดความมั่นใจว่ามีความครอบคลุมตรงประเด็นสอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา

2.2 แจกแจงลักษณะหรือแนวคิดต่างๆ ที่ต้องการวัดออกมา (identify the characteristics or concepts to be measured) จากการศึกษาเนื้อหาทั้งหมดทำให้ได้ลักษณะหรือแนวคิดต่างๆจากเนื้อหานั้น ซึ่งถูกกำหนดโดยคำถามการวิจัย โดยใช้กรอบแนวคิดตามคำประกาศสิทธิของผู้ป่วย ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ข้อคำถามครอบคลุมใน 2 ประเด็นหลัก คือ ประสบการณ์การได้รับสิทธิของผู้ป่วยและความคิดเห็นต่อการได้รับสิทธิ/ต่อสิทธิของผู้ป่วย ซึ่งขั้นตอนนี้จะเป็นแก่นของการวิเคราะห์คำตอบจากการศึกษา เพื่อให้ทราบว่าในการศึกษาครั้งนี้ได้รับคำตอบได้เรียนรู้อะไรบ้าง และเป็นขั้นตอนแรกของการทำห้วข้อย่อย ที่จะนำไปสู่การสร้างหน่วยหรือประเภทของเนื้อหาต่อไป

2.3 คัดเลือกหน่วยที่ต้องการวิเคราะห์ (select the unit of analysis to be employed) จากเนื้อหาทั้งหมดที่ได้จากการถอดเทป เลือกหน่วยย่อยของเนื้อหาที่ทำกรวิเคราะห์ตามประเด็นของคำถาม มาแจกแจงความถี่ ซึ่งหน่วยที่ใช้ในการแจกแจงเป็นวลี (phrases) หรือกลุ่มคำที่มีความหมาย (theme) ขั้นตอนของการแจกแจงความถี่หรือการลงรหัส จะใช้ เกณฑ์คือคำที่มีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกันจะจัดอยู่ในกลุ่มหรือแนวคิดเดียวกัน

2.4 สร้างหรือจัดทำแนวเรื่องเพื่อจัดประเภทของเนื้อหา (develop a scheme for categorizing the content) เป็นขั้นตอนที่ยากและสำคัญที่สุดในการวิเคราะห์เนื้อหาเพราะเป็นลำดับขั้นที่จะสื่อถึงแก่นแท้ของเนื้อหาหรือใจความสำคัญของการสร้างหรือจัดทำแนวเรื่อง ซึ่งทำในลักษณะของการอนุมาน (deductive) และการอุปนัย (inductive) โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดตามคำประกาศสิทธิของผู้ป่วยกับข้อมูลที่จะใช้เพื่อการสรุป ข้อมูลหรือหน่วยย่อยที่จัดเป็นประเภทที่บ่งบอกลักษณะเฉพาะ ซึ่งมีความชัดเจน เช่น การจัดกลุ่มคำที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะต้องมีความหมายใกล้เคียงกัน ในการอุปนัยจะสร้างบทสรุปที่ชัดเจนจากการรวมกลุ่มข้อมูล

2.5 การสร้างหรือจัดทำกรลงรหัสข้อมูลและการลงคะแนน (develop explicit coding and scoring instructions) กำหนดกฎเกณฑ์เพื่อการวิเคราะห์ประเภทของเนื้อหา โดยกำหนดคำสำคัญ (key word) ซึ่งมีความเฉพาะเจาะจงมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2.6 การดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (perform the analysis) โดยการนำรหัสข้อมูลไปเก็บไว้ในแฟ้มเก็บเอกสาร (data file) แล้วจัดให้เรียบร้อย ก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ ในกรณีที่ใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งส่วนประกอบที่สำคัญของเนื้อหาแต่ละส่วนจะลงรหัสและวิเคราะห์ด้วยวิธีการเดียวกัน แต่จากการศึกษาครั้งนี้ได้วิเคราะห์เนื้อหาที่มีลักษณะพิเศษและมีจำนวนมาก โดยการตรวจสอบข้อมูลที่ลงรหัสไว้ แล้วแจกแจงความถี่ของข้อมูลตามแนวคิดที่กำหนด ในการตรวจสอบหลายครั้งอาจมีการตั้งข้อความบางส่วนออก